

УДК 37.012:17.022:004.8

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2026-26-103-05>

ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗМАГАНЬ ТА КОНКУРСІВ: ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

КРИВОНОС, ОЛЕКСАНДР¹
КОЗЛОВЕЦЬ, МИКОЛА²

Анотація

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту, їх широке впровадження в освітню практику суттєво трансформують традиційні підходи до навчання та науково-педагогічної діяльності. У статті здійснено системний аналіз етичних аспектів та педагогічних викликів, пов'язаних із впровадженням технологій генеративного штучного інтелекту (GenAI) в освітню практику та сферу інтелектуальних змагань. Досліджено трансформацію традиційних підходів до оцінювання результатів інтелектуальної діяльності, яка зумовлена появою інструментів, здатних до автономної генерації високоякісних текстів, коду та творчих рішень. Обґрунтовано, що неконтрольоване використання GenAI призводить до «кризи результату», де фінальний продукт відривається від реального когнітивного процесу учасника, нівелюючи принципи справедливості та меритократії. Особливу увагу приділено зміні ролі учасника конкурсу, яка трансформується від безпосереднього виконавця до куратора технологічного процесу та промпт-інженера. Висвітлено ризики когнітивного аутсорсингу, що загрожують атрофією навичок самостійного критичного мислення та підміною особистісних зусиль автоматизованими алгоритмічними прогнозами. У межах дослідження академічної доброчесності запропоновано диференціацію понять «технологічна допомога» та «замінювання мислення», а також висунуто тезу про обов'язкове декларування використання штучного інтелекту (ШІ) як нову етичну норму. На основі аналізу міжнародного досвіду виокремлено три стратегії регламентації: заборонну, регламентовану та AI-орієнтовану. Доведено, що ефективна педагогічна модель повинна базуватися на відмові від політики повної заборони на користь формування AI-грамотності та цифрової відповідальності. Пропонуються рекомендації щодо модернізації критеріїв оцінювання, які мають фокусуватися на автентичності завдань та верифікації когнітивного поступу учасника, а не лише на технічній досконалості представленої роботи.

Ключові слова: цифровізація, технології, штучний інтелект, генеративний штучний інтелект, інтелектуальні змагання, етичні виклики, академічна доброчесність, цифрова відповідальність.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту та його широке впровадження в освітню практику суттєво трансформують традиційні підходи до навчання, оцінювання та змагальної діяльності. Інструменти генерації текстів, програмного коду, рішень задач і творчих ідей дедалі частіше використовуються здобувачами освіти, зокрема під час підготовки та участі в інтелектуальних змаганнях, конкурсах й олімпіадах. За таких умов постає проблема збереження об'єктивності оцінювання результатів інтелектуальної діяльності та дотримання принципів академічної доброчесності.

Особливої гостроти ця проблема набуває у змагальних форматах, де ключовим критерієм є особистий або командний інтелектуальний внесок учасників. Неконтрольоване або приховане

використання генеративного штучного інтелекту може призводити до підміни власного мислення автоматизованою генерацією результатів, що порушує принципи справедливості, рівності умов участі та авторства. Водночас повна заборона використання таких технологій не відповідає сучасним тенденціям цифровізації освіти та не сприяє формуванню усвідомленої цифрової й AI-грамотності.

У цьому контексті особливо актуальним є осмислення етичних аспектів використання генеративного штучного інтелекту під час інтелектуальних змагань і конкурсів, а також пошук педагогічно обґрунтованих підходів до визначення меж його допустимого застосування. Формування чітких етичних орієнтирів і регламентів використання ШІ дозволить, з одного боку, зберегти цінність інтелектуального змагання як форми виявлення мислення та творчості, а з другого, – адаптувати освітню практику до викликів цифрової трансформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасної наукової літератури свідчить,

¹ Житомирський державний університет імені Івана Франка (Житомир, Україна)

E-mail: krypton@zu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4211-6541>

² Житомирський державний університет імені Івана Франка (Житомир, Україна)

E-mail: mykola.kozlovets@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5242-912X>

що інтеграція генеративного штучного інтелекту (GenAI) в освітній та конкурсний простір створює динамічне поле етичних викликів. Системний аналіз вказує на те, що використання ШІ на різних етапах інтелектуальної діяльності потребує чіткої диференціації між «сприянням дослідженню» та «порушенням авторства» (Foltyneketal, 2023; Kozub, Kozub, Kozlovets, Shcherbakova&Osmasko, 2025). У контексті змагань критичним стає питання прозорості (транспарентності): дослідники наголошують, що відсутність чітких настанов призводить до розмивання кордонів академічної доброчесності (Černý, 2023; Hosseini, Resnik&Holmes, 2023). Зокрема, підкреслюється, що використання ШІ може надавати несправедливу перевагу, якщо алгоритми повністю заміщують когнітивні зусилля учасника, а не слугують інструментом для обробки великих масивів даних чи корекції стилістики (ElKhoury, 2023; Pathan, Shah, 2023).

Педагогічно доцільні підходи до регламентування використання ШІ, що розглядаються в публікаціях, базуються на принципі «відповідального використання». Науковці пропонують перехід від політики повної заборони до розробки адаптивних інституційних рамок, які б чітко визначали допустимі межі застосування GenAI (Leeetal, 2023; Responsible and ethicaluse of artificial intelligence in research and publishing, 2024). Важливим аспектом є формування цифрової етики у здобувачів освіти, що передбачає обов'язкове декларування ролі ШІ у створенні конкурсних робіт (Khanetal, 2023; Responsible and ethicaluse of artificial intelligence in research and publishing, 2024). Таким чином, аналіз підтверджує, що ефективна регламентація має поєднувати технічний контроль (детектори ШІ) з оновленням критеріїв оцінювання, які б фокусувалися на критичному мисленні та здатності до інтерпретації результатів, а не лише на фінальному продукті (Foltyneketal, 2023; Leeetal, 2023).

Експансія генеративного штучного інтелекту в освітній простір деактуалізує класичні формати оцінювання, що десятиліттями вважалися надійними індикаторами інтелектуальних досягнень. Написання есе, підготовка рефератів чи розв'язання стандартних алгоритмічних задач більше не можуть слугувати беззаперечним доказом опанування матеріалу, оскільки LLM-моделі здатні генерувати відповідні результати за лічені секунди. Це створює ситуацію «кризи результату», де фінальний продукт (текст або код) від-

ривається від реального когнітивного процесу студента чи учасника конкурсу, перетворюючи оцінювання на перевірку вміння взаємодіяти з інтерфейсом ШІ, а не на вимірювання глибини знань.

Ця трансформація змушує педагогічну спільноту переглянути саму архітектуру контрольних заходів. Традиційний підхід, орієнтований на «готовий продукт», поступається місцем оцінюванню «процесу та прогресу». У центрі уваги опиняється не лише правильність відповіді, а й здатність учасника до критичного аналізу згенерованих даних, обґрунтування логіки обраного шляху та рефлексії над власним навчальним досвідом. Відбувається зміщення акцентів від запам'ятовування та відтворення до навичок вищого порядку: верифікації інформації, синтезу суперечливих ідей та етичного використання технологічного інструментарію.

Зрештою, вплив GenAI проковує перехід від кількісного вимірювання знань до якісного оцінювання інтелектуальної зрілості. Традиційні іспити та конкурси вимушені еволюціонувати в бік автентичних завдань, які вимагають контекстуального мислення, особистісного внеску та креативності, що виходять за межі статистичних закономірностей великих мовних моделей. Такий перехід є не просто технічною адаптацією, а глибокою зміною освітньої парадигми, де інтелектуальне досягнення визначається спроможністю людини бути суб'єктом, а не просто оператором технологій.

Феномен генеративного ШІ застав академічну спільноту в стані «нормативного вакууму». Етична невизначеність у контексті інтелектуальних змагань проявляється насамперед у відсутності консенсусу щодо того, де закінчується технологічна підтримка і починається інтелектуальне шахрайство. Традиційні кодекси честі та правила конкурсів базувалися на презумпції автономності людського мислення, проте сьогодні ця автономність стає дифузною. Учасник, який використовує ШІ для структурування ідей або стилістичного редагування, діє в «сірій зоні»: він не порушує класичних правил про плагіат (оскільки текст є технічно оригінальним), але водночас не є повним автором створеного продукту (ElKhoury, 2023; Pathan, Shah, 2023, p. 652–661).

Ситуація ускладнюється нерівномірним доступом до технологій та різним рівнем AI-грамотності серед учасників і журі. Це породжує проблему процедурної справедливості: чи

можна вважати рівними умови змагання, якщо один учасник витрачає години на пошук джерел, а інший отримує синтезований огляд за лічені секунди? Етична невизначеність також стосується відповідальності за помилки. Оскільки системи GenAI схильні до галюцинацій та трансляції прихованих упереджень, постає питання: чи несе учасник повну етичну відповідальність за некоректні дані, згенеровані машиною, і як це має впливати на його дискваліфікацію чи зниження балів (Foltyneketal, 2023; Hosseini, Resnik&Holmes, 2023, p. 349–360)?

Отже, основна проблема полягає не в самій наявності технологій ШІ, а в кризі існуючих регуляторних механізмів. Потреба в легітимізації використання ШІ зіштовхується з ризиком девальвації людських зусиль. Без чіткої регламентації та нових етичних орієнтирів інтелектуальні конкурси ризикують перетворитися на змагання за якістю запитів (промптів), втрачаючи свою первинну місію – виявлення та розвиток людського таланту (Leeetal, 2023; Černý, 2023).

Мета статті – проаналізувати етичні аспекти використання генеративного штучного інтелекту під час інтелектуальних змагань і конкурсів та обґрунтувати педагогічно доцільні підходи до його регламентування.

Виклад основного матеріалу. Генеративний штучний інтелект – це підвид технологій ШІ, що базується на архітектурі глибокого навчання (зокрема, трансформерів), основною особливістю якого є здатність не просто класифікувати чи аналізувати наявні дані, а створювати принципово новий контент. Використовуючи великі мовні моделі (LLM), такі системи прогнозують найбільш ймовірні послідовності елементів (слів, пікселів, програмного коду), що дозволяє їм генерувати цілісні та контекстуально релевантні результати на основі текстових запитів користувача. На відміну від традиційних алгоритмів, GenAI оперує ймовірнісними структурами людської мови та логіки, що надає його продуктам вигляду автентичної творчої чи наукової праці.

Ключовою властивістю GenAI є його мультимодальність та високий ступінь адаптивності. Сучасні моделі здатні одночасно працювати з текстами, зображеннями, аудіо та складними математичними обчисленнями, що робить їх універсальними асистентами в інтелектуальній діяльності. Проте за зовнішньою досконалістю результату стоїть статистичний синтез, а не розуміння суті. Це означає, що ШІ не володіє суб'єктивним досві-

дом чи критичним мисленням; він відтворює закономірності масивів даних, на яких був навчений, що зумовлює як його надзвичайну продуктивність, так і ризики трансляції фактичних помилок або соціокультурних упереджень (Khanetal, 2023; Kozub, Kozub, Kozlovets, Shcherbakova&Osmasko, 2025, p. 611–626; Pathan, Shah, 2023, p. 652–661).

Інтеграція GenAI у конкурсне середовище радикально змінює рольову модель учасника: від безпосереднього «виконавця» та «творця» він трансформується в «директора» або «куратора» технологічного процесу. Якщо раніше інтелектуальне змагання передбачало автономне проходження всіх етапів – від пошуку ідеї до її фінального оформлення, то сьогодні акцент зміщується на промпт-інжиніринг та критичну верифікацію. Учасник стає постановником завдань, чия майстерність оцінюється за здатністю формулювати точні запити та інтегрувати згенеровані машиною фрагменти в цілісну, логічну структуру. Це породжує нову форму інтелектуальної активності – когнітивний менеджмент, де головним ресурсом є не пам'ять чи технічна вправність, а стратегічне мислення.

Відповідно змінюється і сам характер інтелектуальної діяльності, яка стає гібридною. Традиційні лінійні процеси (написання тексту «з чистого аркуша») поступаються місцем ітеративній взаємодії з моделлю. У цій новій парадигмі інтелектуальне зусилля витрачається не на механічне відтворення знань, а на оцінку релевантності, етичну фільтрацію та стилістичну адаптацію результатів, наданих ШІ. Проте така «співавторська» діяльність несе в собі ризик деградації базових навичок: коли складні аналітичні операції делегуються алгоритму, учасник може втратити здатність до глибокого занурення в проблему, обмежуючись лише поверхневим контролем за роботою системи (Foltyneketal, 2023; Pathan, Shah, 2023, p. 652–661).

Зрештою, ми спостерігаємо перехід від «економіки знань» до «економіки уваги та інтерпретації» в межах інтелектуальних конкурсів. Характер діяльності стає менш індивідуалізованим, оскільки результат тепер є продуктом взаємодії людини та навченої на мільярдах текстів мережі. Це вимагає від учасника вищого рівня рефлексії: він має чітко усвідомлювати межу власного внеску та вміти обґрунтувати вибір тих чи інших рішень, запропонованих ШІ. Таким чином, інтелектуальна діяльність у змаганнях майбутнього – це вже не просто демонстрація ерудиції,

а прояв здатності до етичної та ефективної симбіозу з інтелектуальними агентами (Černý, 2023; Leeetal, 2023).

Основною загрозою широкого впровадження GenAI в інтелектуальні змагання є ризик когнітивного аутсорсингу, за якого глибока розумова праця заміщується поверхневим маніпулюванням технологією. Коли алгоритм бере на себе функції аналізу, синтезу та формулювання висновків, учасник конкурсу може потрапити в пастку «ілюзії компетентності». У цьому стані суб'єкт сприймає якісний результат, згенерований ШІ, як власне інтелектуальне досягнення, хоча насправді він не пройшов через необхідні етапи когнітивного напруження, подолання інтелектуальних труднощів та критичного осмислення матеріалу. Це веде до поступової атрофії здатності до самостійного генерування ідей та вирішення нестандартних завдань (ElKhoury, 2023; Folyneketal, 2023).

Більше того, підміна інтелектуального зусилля деформує саму суть навчання та змагання. Якщо метою конкурсу є виявлення таланту, то використання ШІ без належної рефлексії перетворює процес на «змагання чорних скриньок». Відбувається перехід від продуктивного мислення до інструментальної дії: учасник фокусується не на розумінні суті проблеми, а на оптимізації результату за допомогою зовнішнього ресурсу. Це створює загрозу «інтелектуального паразитизму», коли формальна досконалість конкурсної роботи маскує відсутність реального особистісного зростання та глибоких знань автора (Leeetal, 2023; Pathan, Shah, 2023, p. 652–661).

Зрештою, цей ризик має і довгостроковий педагогічний аспект – формування звички до «інтелектуального шляху найменшого опору». Постійне делегування складних завдань ШІ знижує інтелектуальну витривалість і готовність до пошуку оригінальних рішень у ситуаціях, де технологія може бути недоступною або помилковою. Таким чином, ризик підміни зусилля – це не лише проблема чесності конкретного змагання, а й виклик для розвитку інтелектуального потенціалу особистості, яка ризикує перетворитися з активного суб'єкта пізнання на пасивного споживача алгоритмічних прогнозів (Černý, 2023; Khanetal, 2023).

Етичні виклики впровадження GenAI у конкурсне середовище утворюють багатопланову проблему, що зачіпає фундаментальні засади людської діяльності: від перегляду класичного розуміння авторства до трансформації моральної

відповідальності за результат. Головна дилема полягає у конфлікті між технологічним прогресом, який вимагає опанування нових інструментів, та збереженням засадничих принципів чесної гри (*fairplay*) і справедливості. У ситуації, коли ШІ здатний імітувати складні когнітивні акти, традиційні механізми довіри в академічній та конкурсній спільноті опиняються під загрозою, оскільки приховане делегування творчих функцій алгоритмам нівелює цінність індивідуальних інтелектуальних досягнень і деформує етос наукового та творчого пошуку (Folyneketal, 2023; Khanetal, 2023; Pathan, Shah, 2023, p. 652–661).

Етичні виклики використання генеративного ШІ під час конкурсів. Проблема авторства. Традиційна парадигма авторства ґрунтується на антропоцентричному підході: автором є людина, чия творча енергія та інтелектуальний вибір сформували твір. Використання GenAI розмиває ці межі, оскільки алгоритм перебирає на себе частину «творчих рішень» – від підбору епітетів до побудови логічної аргументації. Виникає етична дилема: чи можна вважати учасника повноправним автором, якщо ядро ідеї або її змістовне наповнення було синтезоване машиною? Оскільки ШІ не є суб'єктом права і не несе відповідальності, то виникає ситуація «розпорошеного авторства», за якої учасник лише привласнює результат статистичної обробки даних, що ставить під сумнів легітимність його претензій на першість (Folyneketal, 2023; Hosseini, Resnik&Holmes, 2023, p. 349–360).

Порушення принципів рівності та справедливості. Конкурси за своєю природою мають забезпечувати рівні умови для всіх учасників. Однак доступ до передових моделей GenAI (особливо платних версій із розширеними аналітичними можливостями) створює нову форму цифрової нерівності. Учасники з кращим доступом до технологій або вищими навичками промпт-інжинірингу отримують несправедливу перевагу не завдяки глибшим знанням предмета, а завдяки ефективнішому використанню зовнішнього когнітивного ресурсу. Це нівелює принципи меритократії, де успіх має визначатися талантом і працелюбністю, а не потужністю використуваних алгоритмів (Leeetal, 2023; Pathan, Shah, 2023, p. 652–661).

Загроза формалізації мислення. Орієнтація на ШІ як на основне джерело ідей веде до інтелектуальної стандартизації. Генеративні моделі за своєю природою тяжіють до «середньостатистичної норми», видаючи найбільш ймовірні (а,

отже, – передбачувані) відповіді. У контексті конкурсів це загрожує витісненням нестандартних, ризикованих, але геніальних людських осяянь шаблонними, хоча й стилістично бездоганними роботами. Формується культура «безпечного інтелекту», де учасники підсвідомо підлаштовуються під логіку алгоритму, що веде до втрати когнітивного різноманіття та деградації критичного мислення (Černý, 2023; ElKhoury, 2023).

Проблема прихованого використання ШІ. Найбільш гострим викликом є латентність застосування GenAI. На відміну від прямого копіювання текстів (плагиату), контент від ШІ є технічно унікальним, що робить його важким для детекції традиційними засобами. Приховане використання ШІ руйнує етичний контракт між учасником й організаторами, що базується на довірі. Це змушує відповідні інституції запроваджувати тотальний нагляд або переходити до застарілих форм офлайн-контролю, що суперечить сучасним трендам цифровізації освіти та створює атмосферу загальної підозри (Khanetal, 2023; Responsible and ethical use of artificial intelligence in research and publishing, 2024).

Співвідношення понять допомоги та замінування мислення в сучасній освітній парадигмі стає визначальним чинником для встановлення меж академічної доброчесності. Етична межа в цьому контексті проходить через збереження інтелектуальної автономії суб'єкта. Допомога штучного інтелекту розглядається як використання технологічного інструментарію для технічної підтримки, що включає корекцію граматичних помилок, структурування авторських ідей або стимулювання творчої уяви через пошук аналогій. У такому сценарії людина залишається повноправним суб'єктом пізнання, а алгоритм лише підсилює її когнітивні спроможності. Натомість замінування мислення відбувається у разі делегування машині центральних аналітичних операцій, таких як висунення гіпотез, побудова аргументації та синтез висновків. Такий когнітивний аутсорсинг призводить до атрофії навичок самостійної праці та нівелює цінність інтелектуального досягнення.

У нових освітніх реаліях академічна доброчесність трансформується від традиційної заборони запозичень до встановлення норми обов'язкового декларування використання штучного інтелекту. Прозорість стає новою етичною вимогою, що за змістом прирівнюється до правил цитування наукових джерел. Декларування

передбачає не лише просте підтвердження факту звернення до нейромереж, а й чіткий опис ролі технології у підготовці конкретної конкурсної роботи. Такий підхід дозволяє організаторам та експертним комісіям адекватно розмежувати власний внесок учасника та результат роботи алгоритму, забезпечуючи чесність змагального процесу та можливість об'єктивного порівняння досягнень різних кандидатів.

Попри високий ступінь автоматизації процесів генерування контенту, кінцева етична та наукова відповідальність за результат незмінно покладається на людину. Учасник змагання не може апелювати до недосконалості алгоритмів або системних помилок моделі для виправдання фактичних неточностей чи упередженості у своїй роботі. Відповідальність за верифікацію даних, боротьбу з явищами штучних галюцинацій та дотримання норм авторського права залишається винятково прерогативою автора. Таким чином, підпис під конкурсною роботою стає гарантією того, що кожен аспект представленого результату був критично осмислений і перевірений людиною, яка виступає фінальним фільтром та гарантом якості у симбіозі з технологіями.

Сучасна педагогічна думка виокремлює три основні стратегії регламентації штучного інтелекту, кожна з яких базується на різному ступені довіри до технології та учасника. Заборонний підхід орієнтований на повне обмеження використання будь-яких інструментів генеративного типу з метою збереження чистоти традиційного оцінювання. Проте в умовах загальної доступності технологій такий шлях часто виявляється неефективним і стимулює приховані порушення замість їх запобігання. Регламентований підхід є більш гнучким і передбачає чітке визначення дозволених інструментів та етапів їх застосування, де штучний інтелект виступає лише допоміжним асистентом для корекції форми, а не змісту. Найбільш прогресивним вважається AI-орієнтований підхід, який інтегрує використання нейромереж безпосередньо в структуру завдань, оцінюючи не кінцевий продукт, а здатність учасника критично взаємодіяти з моделлю, верифікувати її виходи та вдосконалювати отримані результати.

Ефективна регламентація вимагає диференціації вимог залежно від формату та мети інтелектуального змагання. Для конкурсів, орієнтованих на перевірку фундаментальних знань та базових когнітивних навичок у режимі реального часу, доцільним залишається жорстке обмеження вико-

ристання зовнішніх цифрових ресурсів. Водночас для творчих, проектних або дослідницьких марафонів, де важливим є наближення до реальних умов професійної діяльності, правила мають заохочувати використання штучного інтелекту як інструменту продуктивності за умови повної прозорості методів роботи. Така диференціація дозволяє збалансувати потребу в автентичному оцінюванні здібностей людини з необхідністю підготовки здобувачів освіти до життя в технологічно насиченому світі.

Фундаментом педагогічної стратегії має стати формування системної AI-грамотності та розвиток особистої цифрової відповідальності учасників. Замість зосередження виключно на каральних заходах, освітні інституції повинні навчати етичним принципам взаємодії з алгоритмами, пояснюючи ризики когнітивного аутсорсингу та важливість збереження авторської ідентичності. Виховання культури відповідального використання технологій передбачає глибоке розуміння того, що штучний інтелект є лише доповненням до людського розуму, а не його заміною. Таким чином, регламентація перетворюється з інструменту контролю на засіб стимулювання свідомого та добросовісного розвитку інтелектуального потенціалу особистості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Поява генеративного штучного інтелекту стала потужним чинником трансформації традиційної системи інтелектуальних змагань, вимагаючи негайного переосмислення етичних та педагогічних засад оцінювання досягнень. Основним викликом є не сама технологія, а криза класичних критеріїв авторства та академічної добросовісності, які виявилися недостатніми для розмежування особистісного внеску людини та результатів роботи алгоритмів. Узагальнення дотичних

літературних джерел й досліджуваних матеріалів дозволяє стверджувати, що етична регламентація має базуватися не на політиці повної заборони, яка в умовах глобальної цифровізації є малоефективною, а на принципах радикальної прозорості та відповідального партнерства між людиною і машиною.

Педагогічно доцільним є перехід до гібридних моделей оцінювання, де фокус уваги зміщується з фінального інтелектуального продукту на динаміку пізнавального процесу, критичну верифікацію даних та здатність учасника до аргументованої інтерпретації згенерованого контенту. Впровадження обов'язкового декларування використання інструментів штучного інтелекту має стати новою нормою академічної етики, що дозволить зберегти справедливість конкурсного середовища та захистити цінність індивідуального інтелектуального зусилля. Разом з тим, успішна адаптація до нових умов можлива лише за умови систематичного формування цифрової відповідальності та AI-грамотності всіх суб'єктів освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці конкретних методичних рекомендацій для організаторів інтелектуальних конкурсів різних рівнів, що включатимуть оновлені положення про авторське право та алгоритми детекції несанкціонованого використання ШІ. Окремого вивчення потребує питання психологічного впливу тривалої взаємодії з генеративними системами на розвиток творчих здібностей молоді та ризики когнітивної деградації в умовах постійного аутсорсингу розумових операцій. Крім того, актуальним залишається створення міждисциплінарних етичних кодексів, які б враховували швидку еволюцію нейромережевих технологій та забезпечували стійкість академічних цінностей у цифрову епоху.

Список використаних джерел

- Černý, M. Foundations of Ethical Use of AI in EFL Academic Writing. *Journal of English for Academic Purposes*. 2023. Vol. 65. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2023.101280>.
- EI Khoury, J. Touseornottouse: exploring the ethical implications of using generative AI in academic writing. *Journal of Academic Ethics*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10805-023-09489-x>.
- Hosseini, M., Resnik, D. B., Holmes, K. The ethics of using artificial intelligence in scientific research: new guidance needed for a new tool. *Research Ethics*. 2023. Vol. 19, no. 4. P. 349–360. DOI: <https://doi.org/10.1177/17470161231180449>.
- Foltynek et al., T. Research Integrity and GenAI: A Systematic Analysis of Ethical Challenges Across Research Phases. *Accountability in Research*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1080/08989621.2023.2257083>.
- Khan et al., B. Ethics of AI: A Systematic Literature Review of Principles and Challenges. *Applied Sciences*. 2023. Vol. 13, no. 3. Art. 1816. DOI: <https://doi.org/10.3390/app13031816>.

Kozub, N., Kozub, V., Kozlovets, M., Shcherbakova, N., Osmasko, O. Philosophical Approach to Understanding Artificial Intelligence in Pedagogical Practice. *International Journal on Culture, History, and Religion*. 2025. 7(SII), 611–626.

Leeetal, J. Ethical ChallengesAssociatedwiththeUse of ArtificialIntelligencein University Education. *Education Sciences*. 2023. Vol. 13, no. 10. Art. 1042. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci13101042>.

Pathan, M. K., Shah, A. Ethical Challenges and Solutions of Generative AI: An Interdisciplinary Perspective. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*. 2023. Vol. 14, no. 8. P. 652–661.

Responsible and ethical use of artificial intelligence in research and publishing. *European Commission, Directorate-General for Research and Innovation*. Brussels : Publications Office of the European Union, 2024. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/583711>.

References

Černý, M. (2023). Foundations of Ethical Use of AI in EFL Academic Writing. *Journal of English for Academic Purposes*. Vol. 65. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jeap.2023.101280>.

ElKhoury, J. (2023). Touseornottouse: exploring the ethical implications of using generative AI in academic writing. *Journal of Academic Ethics*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10805-023-09489-x>.

Hosseini, M., Resnik, D. B., Holmes, K. (2023). The ethics of using artificial intelligence in scientific research: new guidance needed for a new tool. *Research Ethics*. Vol. 19, no. 4. P. 349–360. DOI: <https://doi.org/10.1177/17470161231180449>.

Foltyneketal, T. (2023). Research Integrity and GenAI: A Systematic Analysis of Ethical Challenges Across Research Phases. *Accountability in Research*. DOI: <https://doi.org/10.1080/08989621.2023.2257083>.

Khanetal, B. (2023). Ethics of AI: A Systematic Literature Review of Principles and Challenges. *Applied Sciences*. Vol. 13, no. 3. Art. 1816. DOI: <https://doi.org/10.3390/app13031816>.

Kozub, N., Kozub, V., Kozlovets, M., Shcherbakova, N., Osmasko, O. (2025). Philosophical Approach to Understanding Artificial Intelligence in Pedagogical Practice. *International Journal on Culture, History, and Religion*. 7(SII), 611–626.

Leeetal, J. (2023). Ethical ChallengesAssociatedwiththeUse of ArtificialIntelligencein University Education. *Education Sciences*. Vol. 13, no. 10. Art. 1042. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci13101042>.

Pathan, M. K., Shah, A. (2023). Ethical Challenges and Solutions of Generative AI: An Interdisciplinary Perspective. *International Journal of Advanced Computer Science and Applications*. Vol. 14, no. 8. P. 652–661.

Responsible and ethical use of artificial intelligence in research and publishing. (2024). *European Commission, Directorate-General for Research and Innovation*. Brussels : Publications Office of the European Union. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/583711>.

OLEKSANDR, KRYVONOS – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy),
Associate Professor, Associate Professor at the Department of Computer Science
and Information Technology, Zhytomyr Ivan Franko State University (Zhytomyr, Ukraine)
E-mail: krypton@zu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4211-6541>

MYKOLA, KOZLOVETS – PhD hab. (Philosophy),
Professor, Professor at the Department of Philosophy and Political Science,
Zhytomyr Ivan Franko State University (Zhytomyr, Ukraine)
E-mail: mykola.kozlovets@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5242-912X>

USE OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE DURING INTELLECTUAL COMPETITIONS AND COMPETITIONS: ETHICAL ASPECTS

Abstract

The rapid development of artificial intelligence technologies and their widespread implementation in educational practice are significantly transforming traditional approaches to learning and scientific and pedagogical activities. The article provides a systematic analysis of ethical aspects and pedagogical challenges associated with the introduction of generative artificial intelligence (GenAI) technologies into educational practice and the field of intellectual competitions. The transformation of traditional approaches to evaluating the results of intellectual activity, which is due to the emergence of tools capable of autonomously generating high-quality texts, code, and creative solutions, is investigated. It is argued

that uncontrolled use of GenAI leads to a "result crisis", where the final product is disconnected from the participant's real cognitive process, nullifying the principles of fairness and meritocracy. Particular attention is paid to the changing role of the competition participant, who is transformed from a direct performer to a curator of the technological process and a prompt engineer. The risks of cognitive outsourcing are highlighted, which threaten the atrophy of independent critical thinking skills and the replacement of personal efforts with automated algorithmic predictions. Within the framework of the study of academic integrity, a differentiation between the concepts of "technological assistance" and "thinking substitution" is proposed, and the thesis of mandatory declaration of the use of artificial intelligence (AI) is put forward as a new ethical norm. Based on an analysis of international experience, three regulatory strategies have been identified: prohibitive, regulated, and AI-oriented. It has been proven that an effective pedagogical model should be based on abandoning the policy of a complete ban in favor of the formation of AI literacy and digital responsibility. Recommendations are offered for modernizing assessment criteria, which should focus on the authenticity of tasks and verification of the participant's cognitive progress, rather than only on the technical perfection of the presented result.

Keywords: digitalization, technologies, artificial intelligence, generative artificial intelligence, intellectual competitions, ethical challenges, academic integrity, academic integrity.

© The Authors(s) 2026

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 02.12.2025

Accepted date 03. 01.2026

Published date 02.02.2026

How to cite: Кривонос, Олександр, Козловець, Микола. Використання генеративного штучного інтелекту під час інтелектуальних змагань та конкурсів: етичні аспекти. HUMANITIES STUDIES: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2026. 26(103). P. 47–54

doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2026-26-103-05>